

METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2011

Mirja Rantala, Marjatta Hytönen ja Terhi Koskela

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Mirja Rantala, Marjatta Hytönen ja Terhi Koskela			
Nimeke METSO-yhteistoimintaverkoston seuranta 2011			
Vuosi 2012	Sivumäärä 32	ISBN 978-951-40-2366-8 (PDF)	ISSN 1795-150X
Alueyksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Itä-Suomen ja Etelä-Suomen alueyksiköt / Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO 2008–2016) seuranta ja vaikutukset (Hanke 352301)			
Hyväksynyt Riitta Hänninen, vanhempi tutkija, 5.4.2012			
Tiivistelmä Tammikuussa 2012 kerättiin seuranta-aineisto METSO-yhteistoimintaverkostoilta koskien niiden toimintaa vuonna 2011. Kysely koostui neljästä osasta; ekologisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta ulottuvuudesta sekä sidosryhmäyhteistyötä koskevasta kartoituksesta. Kestävyiden kunkin ulottuvuuden alla oli joukko mittareita, jotka kuvaavat verkostohankkeiden toimintaa. Tulokset osoittavat verkoston toiminnan päässeen hyvin käyntiin ja hankkeiden ekologisten tulosten kohentuneen vuodesta 2010. Vuonna 2011 on solmittu runsaasti suojelusopimuksia sekä tehty luonnonhoitoa ja sen suunnittelua. Hankkeiden taloudelliset vaikutukset ovat jääneet edelleen vaatimattomiksi, ja verkoston kytkökset elinkeinoelämään ovat heikot. Verkoston vaikutukset mm. luonnon virkistyskäyttöön ja aitoon metsänomistajien osallistumiseen vaativat vielä kehittämistä. Hankkeet ovat onnistuneet hyvin METSON markkinoinnissa, viestinnässä ja metsänomistajien ja -ammattilaisten koulutuksessa sekä luoneet uusia innovaatioita ja toimintamalleja.			
Asiasanat METSO-ohjelma, monimuotoisuus, metsänomistajat, yhteistoimintaverkosto, seuranta			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2012/mwp233.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Mirja Rantala, PL 68, 80101 Joensuu. Sähköposti: mirja.rantala@metla.fi			
Muita tietoja taitto: Anne Siika			

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Aineisto ja menetelmät	6
3 Seurannan tulokset	7
3.1 Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu	7
3.2 Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun	8
3.3 Luonnonhoitoa liekillä	9
3.4 Männikkömetsät ja rantojen raidat, Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto	10
3.5 Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana	11
3.6 Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi	13
3.7 Samarbete i Storskogen	15
4 Yhteenvedo	15
5 Kehittämishaasteita	17
5.1 Verkostohankkeisiin liittyviä haasteita	17
5.2 Seurantaan liittyviä haasteita	18
Viitteet.....	19
Liite 1 Kooste tilasto- ja asiantuntijamittareista verkostottain.....	21
Liite 2 Kyselylomake	26

1 Johdanto

Yhteistoimintaverkostot ovat yksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n 14 toimenpiteestä. Toimintaohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja lajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. (Metsäpolku- verkkosivusto... 2012, Metsäluonnon monimuotoisuuden... 2012.)

Verkostohankkeiden rahoitushakutiedotteen mukaan vuonna 2009 verkostohankkeiksi toivottiin ensisijaisesti ”sellaisia ratkaisuja, joilla voi yhtä aikaa turvata metsien monimuotoisuutta ja samalla mahdollisuuksien mukaan edistää maaseudun elinvoimaisuutta. Hankkeessa yksityiset metsänomistajat voivat kehittää metsiensä monimuotoisuutta ja sitä hyödyntävää elinkeinotoimintaa sekä metsien virkistyskäyttöä. Tarkoituksena on sovittaa entistä paremmin yhteen metsien suojeleminen, hoito ja muu käyttö. Erityisesti haetaan aivan uusia ja tuoreita malleja.” (Vapaaehtoiset verkostot... 2008). Rahoitettaviksi verkostohankkeiksi valittiin yksi Suomen luonnonsuojeluliiton, neljä metsäkeskusten ja kaksi elinkeino-, liikenne – ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) koordinoimaa hanketta (taulukko 1).

Taulukko 1. Vuosina 2009–2013 toimineet/toiminnassa olevat yhteistoimintaverkostot sekä niiden toimintaa koordinoivat organisaatiot ja keskeiset tavoitteet.

Hanke	Hankkeen koordinoija	Hankkeen keskeinen tavoite
Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu (2009–2012)	Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Toteuttaa ja kehittää kokonaisvaltaista valuma-aluekohtaista suunnittelua maa- ja metsätalousalueilla. Suunnittelun avulla etsitään ja kootaan yhteen laajempia luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kokonaisuuksia.
Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun (2009–2012)	Suomen metsäkeskus, Pohjois-Savo	Muodostaa lehdosta, korvista ja puronvarsimetsistä yhtenäisiä kokonaisuuksia. Erityiskohteiden säilyttämisellä ja ylläpidolla pyritään lisäämään alueen matkailullista arvoa.
Luonnonhoitoa liekillä (2009–2012)	Suomen metsäkeskus, Kaakkois-Suomi	Luoda edellytykset pysyväälle toimintakulttuurille, jossa alueen metsänomistajat ja toimijat omaksuvat hallitun tulen käytön osaksi talousmetsien hoitoa. Kulotukset keskittyvät harjujen paahdeympäristöihin.
Männikkömetsät ja rantojen raidat, Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto (2009–2012)	Suomen metsäkeskus, Keski-Suomi	Parantaa olemassa olevien suojelualueiden kytkeytyvyyttä maisematason suunnittelun avulla (Zonation-ohjelmisto). Parantaa luonto- ja kulttuurimatkailun toimintaedellytyksiä.
Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana (2009–2011)	Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL)	Parantaa kuukkelin ja kuukkelimetsien lajiston ja uhanalaisten luontotyyppien suojelua. Kokeilla ja kehittää uusia menetelmiä lajiston suojeluun. Tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja koota hajallaan oleva tietotaito yhteen.
Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi (2010–2013)	Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Turvata ja palauttaa monimuotoisia kytkeytyneitä pienvesi- ja kosteikkoverkkoja. Parantaa rupiliskon elinympäristöjen laatua ja lieventää ilmastonmuutoksen uhkaa lajille. Kehittää kustannustehokasta toimintamallia lajin suojeluun osana tilojen muuta hoitoa. Edistää ilmastonmuutoksen vaikutusten ymmärrettävyyttä.
Samarbete i Storskogen (2009–2012)	Suomen metsäkeskus, Rannikko	Kehittää yhteistoiminnan mallialuetta, jossa harjoitetaan metsätaloutta, maataloutta ja luonnonhoitoa sekä eriasteista suojelua yhteisymmärryksessä usean tilan muodostamalla alueella.

Olellainen osa METSO-ohjelmaa on toimenpiteiden vaikutusten seuranta, tutkimus ja kehittämistyö. Verkostoja on seurattu jo METSON kokeilukaudella (Primmer & Keinonen 2006, Syrjänen ym. 2007). Uusien verkostojen käynnistymisen myötä Metlassa on jatkettu verkostojen seuranta ja tutkimusta hankkeissa “Metsien monimuotoisuutta edistävä päätöstuki” ja “Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO 2008–2016) seuranta ja vaikutukset”.

Metlan vuosina 2009 ja 2010 tekemä yhteistoimintaverkostoseuranta keskittyi sosiokulttuurisiin vaikutuksiin. Seurannat raportoitiin hankkeita rahoittaville ministeriöille (Rantala & Leskinen 2010, Rantala ym. 2011a). Kahtena ensimmäisenä seurantavuotena verkostojen toiminta oli vasta alussa ja työn painopiste oli tiedotuksessa ja koulutuksessa. Luonnonhoitotöitä ja varsinaisia suojelusopimuksia oli tehty niukasti ja vaikutukset elinkeinoelämään ja virkistysympäristöihin arvioitiin vähäisiksi. Hankkeiden koordinaattorit arvioivat verkostojen onnistuneen hyvin erityisesti suojelusopimusten joustavassa toteuttamisessa sekä ekologisen tiedon välittämisessä metsänomistajille. Seurantojen tuloksista on tiedotettu verkostoille ja myös muille toimijoille mm. seminaariesitysten ja julkaisujen avulla (esim. Rantala ym. 2010, Hujala & Rantala 2011, Rantala & Leskinen 2011, Rantala ym. 2011b). Verkostot raportoivat myös itse toiminnastaan rahoittajille. Nämä raportit julkaistaan maa- ja metsätalousministeriön kotisivulla. (Metsäluonnon monimuotoisuuden... 2012.)

Tässä seurantaraportissa tarkastelun kohteena on vuosina 2009 ja 2010 aloitettujen verkostojen toiminta vuonna 2011. Selvityksessä raportoidaan verkostojen toiminnan ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia sekä hahmotellaan hankkeiden seurantaan ja toimintaan liittyviä kehittämishaasteita.

2 Aineisto ja menetelmät

Seuranta on jäsennetty kestävä metsätalouden ulottuvuuksien mukaan. Ulottuvuuksien määrittelyssä hyödynnettiin valtioneuvoston periaatepäätöksen (2008) tavoitteita verkostohankkeille (taulukko 2). Kysymyksiä on täsmennetty Metlan verkostoja koskevien selvitysten sekä maa- ja metsätalousministeriön aineistojen avulla (mm. Metsäluonnon monimuotoisuuden... 2009, Rantala ym. 2011a,b). Tutkimuksellisista syistä sosiaalisten vaikutusten kartoitukseen sisällytettiin kaikki vuonna 2010 sosiokulttuuristen vaikutusten arvioinnissa mukana olleet kysymykset (Rantala ym. 2010, 2011a).

Seuranta toteutettiin sähköpostitse lähetetyllä kyselylomakkeella (liite 2). Kaikki seitsemän vuonna 2011 toiminnassa ollutta verkostoa vastasivat kyselyyn. Kyselylomake koostuu neljästä osasta; ekologisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta ulottuvuudesta sekä sidosryhmäyhteistyötä koskevasta kartoituksesta. Kestävyyden kunkin ulottuvuuden alla on joukko mittareita, jotka kuvaavat verkostohankkeiden toimintaa. Mittarit jakautuvat tilastomittareihin ja asiantuntija-arviomittareihin. Tilastomittareiden yksikköinä on muun muassa kappalemäärä, euro tai hehtaari. Asiantuntija-arviomittarit arvioivat tavoitteiden toteutumista neliportaisella asteikolla. Lisäksi verkostoille tarjottiin mahdollisuus vapaaseen kommentointiin kestäväyyden ulottuvuuksia, koko verkostohanketta ja seuranta koskien.

Taulukko 2. Kyselyssä käytetyt suuntaa-antavat kestävyiden ulottuvuuksien määrittelyt, jotka perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016 (2008).

Ekologinen ulottuvuus	<i>"Metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta parhaat edellytykset yhteistoimintaverkostoille ovat nykyisten suojelualueiden ja muiden tärkeiden lajisto- tai elinympäristökittymien läheisyydessä. Verkostojen ekologinen päätavoite on laajojen ja kytkeytyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden synnyttäminen. Tällaiset alueet ovat tärkeitä esimerkiksi alueellisen palojatkumon ja lahoppuun jatkumon ylläpitämiseksi."</i>
Taloudellinen ulottuvuus	<i>"Yhteistoimintaverkostojen tavoitteena on, että metsänomistajat kehittävät aktiivisesti toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuutta ja sen hyödyntämiseen liittyvää elinkeinotoimintaa... Yhteistoimintaverkostoihin liittyvät innovatiiviset ratkaisut luovat hyvät mahdollisuudet hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä uusien toimintojen käynnistämässä ja ylläpitämisessä Euroopan unionin rahoitusta."</i>
Sosiaalinen ulottuvuus	<i>"Metsänomistajien yhteistyöhön perustuvissa yhteistoimintaverkostoissa metsien suojelu, hoito ja muu käyttö sovitetaan yhteen... Yhteistoimintaverkosto voi olla myös osa kylätoimintaa... Yhteistoimintaverkosto voi samalla edistää metsien monimuotoisuuteen liittyvää yritystoimintaa ja virkistyskäyttöä. Yksityismetsien lisäksi myös kaikilla muilla alueella metsää omistavilla on mahdollisuus osallistua yhteistoimintaverkostoon."</i>

Tulosluku 3 on jaettu seitsemään osaan verkostoittain. Tulokset perustuvat hankkeiden itsearviointiin. Verkostojen vastauksista on laadittu yhteenvedot kestävyiden ulottuvuuksien mukaan. Lopuksi on laadittu yhteenvedo sekä hahmoteltu verkostohankkeisiin ja seurantaan liittyviä kehittämishaasteita. Kooste verkostojen mittarivastauksista löytyy liitteestä 1. Raportin tukiaineistoina on käytetty hankkeiden väliraportteja vuoden 2011 toiminnasta, hankkeista laadittua yhteenvedo-raporttia ja Suomen luonnonsuojeluliiton (SLL) päättyvän hankkeen loppuraporttia (Sirkiä 2012, Sulkava 2012).

3 Seurannan tulokset

3.1 Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu

Lounais-Suomen ELY-keskuksen koordinoiman hankkeen (2009–2012) tavoitteena on toteuttaa ja kehittää kokonaisvaltaista valuma-aluekohtaista suunnittelua maa- ja metsätalousalueilla. Suunnittelun avulla kootaan yhteen laajempia kokonaisuuksia, joilla on merkitystä paitsi monimuotoisuudelle myös maisemalle ja vesiensuojelulle (Hankesuunnitelma 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeen toiminta keskittyy talousmetsien luonnonhoidon suunnitteluun ja suunnittelumenetelmien kehittämiseen. Suunnittelua tehtiin vuonna 2011 yhteensä 114 kohteelle (235 ha). Verkosto arvioi luoneensa kytkeytyneitä kokonaisuuksia, pystyneensä huomioimaan alueelliset erityispiirteet ja edistäneensä talousmetsien monimuotoisuutta. Vuonna 2011 hanke toteutti 12 (28,5 ha) ympäristötukisopimusta, yhden suojelualuekaupan (1,3 ha) ja yhden yksityisen suojelualueen (2 ha). Hankkeessa pyritään kokonaisvaltaisen suunnittelun avulla tuomaan esille pirstoutuneiden maa- ja metsätalousalueiden monimuotoisuuskohteet.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeessa on pyritty luomaan suunnittelun toimintamalli, jota pystyttäisiin toteuttamaan muun metsä- ja luonnonhoidon suunnittelun yhteydessä myös hankerahoituksesta riippumatta. Hanke arvioi aikaansaaneensa jonkin verran myönteisiä vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen maaseutumatkailun ja paikallisen työllistämisen kautta. Lisäksi verkosto arvioi luoneensa edellytyksiä uudelleenlaajalle yrittäjyydelle ja toimineensa hyvin kustannustehokkaasti.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hanke on lisännyt metsänomistajien tietoisuutta METSOsta ja luonnonhoidosta metsänomistajien henkilökohtaisen neuvonnan (30 henkilöä) ja yleisötilaisuuksien kautta. Yleisötilaisuuksiin osallistui vuonna 2011 yhteensä 120 metsänomistajaa. Hankkeessa toimi aktiivisia sidosryhmiä yhteensä kymmenen. Verkosto arvioi eri sidosryhmillä olleen vapaa pääsy mukaan toimintaan, ja osallistuneiden sidosryhmien kokoonpano arvioitiin laajaksi. Hanke on edistänyt yhteistyötä ja vuorovaikutusta metsänomistajien, metsä- ja luonnonhoidon suunnittelu- ja toteuttajatahojen sekä muiden sidosryhmien välillä. Suunnittelumenetelmän kehittäminen itsessään on uuden toimintamallin kehittämistä ja testausta. Arvion mukaan solmitut suojelusopimukset on toteutettu joustavasti ja hanke on antanut yhteisölle mahdollisuuden vaikuttaa virkistysympäristöönsä. Metsänomistajan omien ehdotusten ei kuitenkaan raportoitu vaikuttaneen suojelusopimusten lopputulokseen.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- Suomen metsäkeskus, Lounais-Suomi
- Salon kaupungin maaseututoimisto
- MTK Salon seutu
- ProAgria Farma
- Suomen talousseura – Finska Hushållningssällskapet
- Metsänhoitoyhdistys Salometsä
- Varsinais-Suomen ELY-keskus, Vesien tilan yksikkö
- Varsinais-Suomen ELY-keskus, Luonnonsuojeluyksikkö
- Paimionjoki-yhdistys
- Someron kaupunki, ympäristötoimi
- MTK Varsinais-Suomi
- Metsänomistajaliitto Länsi-Suomi
- Tarvasjoki, maaseututoimi
- Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri
- Vanhojen karttojen asiantuntija, alueen luontoharrastaja
- BSAG (Baltic Sea Action Group - Elävä Itämeri säätiö)
- Ykkösakseli ry
- MTK-Tarvasjoki
- Marttilan Metsänhoitoyhdistys
- Auranmaan Metsänhoitoyhdistys

3.2 Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun

Suomen metsäkeskuksen Pohjois-Savon alueyksikön koordinoiman hankkeen (2009–2012) tavoitteena on muodostaa lehdoista, korvista ja puronvarsimetsistä yhtenäisiä kokonaisuuksia, joiden monimuotoisuutta metsänomistajat voivat säilyttää ja lisätä toimeentulonsa heikentymättä. Samalla verkosto pyrkii kehittämään alueen matkailua ja yrittäjyyttä (Hankesuunnitelma 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeen ekologisen ulottuvuuden päätuloksia vuonna 2011 olivat seitsemän ympäristötukisopimusta (32 ha) ja kaksi yksityistä suojelualuetta (11 ha). Verkosto arvioi toimintansa luoneen jossain määrin kytkeytyneitä elinympäristökokonaisuuksia ja edistäneen talousmetsien monimuotoisuutta sekä uhanalaisten lajien säilymistä.

Taloudellinen ulottuvuus

Taloudellisia vaikutuksia hanke tuotti metsänomistajille maksettujen suojelukorvausten kautta (ympäristötukisopimukset noin 58 000 € ja yksityisten suojelualueiden perustaminen 30 000 €). Verkosto arvioi myös tuottaneensa myönteisiä taloudellisia vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen ja maaseutumatkailuun elinkeinona. Hanke raportoi toimineensa kustannustehokkaasti ja luoneensa edellytyksiä uudentalaiselle yrittäjyydelle.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeessa panostettiin vuonna 2011 neuvontaan ja ekologisen tiedon välittämiseen metsänomistajille. Henkilökohtaista neuvontaa annettiin 21 maanomistajalle ja 15 osallistui ryhmäkoulutukseen. Hankkeen ohjausryhmässä toimi aktiivisesti edustajia viidestä sidosryhmästä. Verkosto raportoi sidosryhmillä olleen melko vapaa pääsy mukaan hankkeen toimintaan. Hanke arvioi toteuttaneensa suojelusopimuksia joustavasti ja kolmessa suojelusopimuksessa huomioitiin metsänomistajan omat ehdotukset suojelun toteuttamisesta. Virkistyskäyttömahdollisuuksia on edistetty muun muassa kolmella suojelukohteella, jotka sijoittuvat virkistyksestä arvokkaille kohteille.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- Maanomistajat
- Metsänhoitoyhdistys Koillis-Savo
- Pohjois-Savon ELY-keskus
- Nilsiä kaupunki
- Metsäkeskus Pohjois-Savo

3.3 Luonnonhoitoa liekillä

Kaakkois-Suomessa toimivan hankkeen (2009–2012) tavoitteena on synnyttää Etelä-Karjalaan edellytykset pysyvään toimintakulttuuriin, jossa alueen metsänomistajat ja toimijat omaksuvat hallitun tulen käytön osaksi talousmetsien luonnonhoitoa. Suomen metsäkeskuksen Kaakkois-Suomen alueyksikön hallinnoiman hankkeen ekologisen tavoitteena on lisätä paloelin ympäristöjen määrää ja parantaa niissä esiintyvien lajien elinolosuhteita (Hankesuunnitelma 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Suojelusopimusten solmimisen sijaan hanke on keskittynyt luonnonhoitoon. Hanke toteutti talousmetsissä vuonna 2011 neljä (yhteensä 3,6 ha) luonnonhoidollista kulotusta. Kohteista yksi oli harjuriinnehohde ja kaksi yksityismaiden uudistusalueita, joissa oli säästöpuuryhmä. Neljäs kohde sijaitsi Metsähallituksen alueella. Hankkeessa mukana olevat metsäyhtiöt eivät kulottaneet vuoden 2011 aikana omia kohteitaan. Verkoston kulotuskohteet eivät soveltuneet ympäristötuki-kohteiksi tai pysyvän suojelun kohteiksi. Verkoston ekologinen vaikuttavuus ei perustu suojeltuihin hehtaareihin vaan luonnonhoidon tuottamaan monimuotoisuushyötyyn. Kulotetuilla kohteilla tehdyn lajistoseurannan mukaan kohteiden paahde-elin ympäristökasvillisuus on lisääntynyt ja poltetuista säästöpuuryhmistä on tehty merkittäviä kovakuoriaishavaintoja, kuten kulokurekiittäjäinen (*Sericoda bogemannii*) VU, erittäin harvinainen lyhytsiipinen *Porrhodites fenestralista*,

kulokauniainen (*Melanophila acuminata*) sekä runsaasti muita kuoriaisia. Hanke arvioi onnistuneensa alueellisten erityispiirteiden huomioimisessa sekä kytkeytyneiden elinympäristöjen luomisessa.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeen taloudelliset vaikutukset syntyivät luonnonhoitotöiden teettämisen kautta, paikallisten yrittäjien palveluita oli käytetty 540 euron edestä ja työllistetty kahta metsäkoneurakoitsijaa. Kemera-rahoitusta hankkeen luonnonhoitotöihin käytettiin yhteensä 9 400 euroa. Muut taloudelliset vaikutukset arvioitiin vähäisiksi. Kulutustoiminta on kallista ja vaatii paljon työvoimaa. Hanke onkin kohdannut kulotuksen toteutuksessa käytännön haasteita muun muassa talkoolaisten aikataulujen sovittamisen vaikeuden, sääolojen ja kalliiden kalustovuokrien osalta. Tehokkaan kulutustoiminnan järjestäminen vaatisi omaa sammutuskalustoa ja valmista, nopeasti käytettävissä olevaa työvoimaa. Riippuvaisuus Pelastuslaitoksen kalustosta ja talkooväestä sekä sään vaihtelevuus hankaloittaa kulotusten toteuttamista. Metsänhoitoyhdistyksillä tai metsäkeskuksilla ei ole omaa sammutuskalustoa.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hanke ei ole keskittynyt metsänomistajien laajempaan koulutukseen, mutta se tavoitti kaksi maanomistajaa henkilökohtaisella neuvonnalla. Verkostohankkeen ohjausryhmässä toimi aktiivisesti yhdeksän sidosryhmää. Hanke arvioi edistäneensä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sidosryhmien kesken, ja kiinnostuneilla toimijoilla katsotaan olleen vapaa pääsy mukaan hankkeen toimintaan. Hanke onnistui huomioimaan toiminnassaan metsän kulttuurisia ja virkistysarvoja. Yksi kuloteuista kohteista sijoittuu virkistyksellisesti arvokkaalle alueelle.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti
- Kaakkois-Suomen ELY-keskus
- Etelä-Karjalan pelastuslaitos ja vapaapalokunnat
- Metsähallitus
- Metsänhoitoyhdistys Etelä-Karjala
- ProAgria Etelä-Karjala
- Etelä-Karjalan ammattiopiston Ruokolahden toimipiste
- Tornator Oy
- UPM Metsä

3.4 Männikkömetsät ja rantojen raidat, Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto

Hanketta (2009–2012) hallinnoi Suomen metsäkeskuksen Keski-Suomen alueyksikkö ja sen tavoitteena on parantaa olemassa olevien suojelualueiden kytkeytyvyyttä niin, että suojelualueiden välissä sijaitsevien talousmetsien pienialaisista monimuotoisuuden kannalta arvokkaista kohteista muodostuu suurempia kokonaisuuksia. Tavoite edellyttää maisematason suunnittelua, jossa käytetään apuna Zonation-ohjelmistoa. Hankealueella pyritään myös edistämään luontomatkailun toimintaedellytyksiä (Hankesuunnitelma 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Vuonna 2011 hankkeen ekologiset päätulokset olivat yhdeksän ympäristötukisopimusta (77,67 ha) ja neljä yksityistä suojelualueutta (42,3 ha). Suojelusopimusten lisäksi talousmetsissä toteutettiin luonnonhoitoa, jossa huomioitiin rakennepiirteitä keskittyen järeisiin haapoihin ja lehmuksiin.

Vaikka Zonation-ohjelman käyttöönotto on viivästynyt suunnitellusta, hanke on arvionsa mukaan onnistunut luomaan kytkeytyneitä kokonaisuuksia. Se toteutti suojelusopimuksia ja luonnonhoitoa aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden kohteiden läheisyydessä. Verkosto arvioi onnistuneensa myös talousmetsien monimuotoisuuden lisäämisessä. Erityisen merkityksellisenä nähtiin saarialueiden saaminen osaksi verkostoa. Saarille on ominaista puunkorjuun haastavuus ja monimuotoisuusarvojen runsaus. Säästöpuiden määrä on noussut saarissa tehdyn luonnonhoidon avulla ja on nyt 10,5 kuutiometriä hehtaarilla.

Taloudellinen ulottuvuus

Hanke synnytti taloudellisia vaikutuksia muun muassa maksettujen ympäristötukisopimusten (noin 203 000 euroa) ja toteutettujen suojelualuekauppojen (noin 330 000 euroa) kautta. Suojelusopimusten lisäksi hanke toteutti 18,1 hehtaaria luonnonhoitotyötä Päijänteen saarissa. Rahoitusta luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseen käytettiin 2 660 euroa, josta 900 euroa paikallisilta yrittäjiltä ostettuihin palveluihin. Hanke arvioi neljän maaseutumatkailuyrityksen hyötynneen toiminnastaan ja hankkeella olleen vähäisiä vaikutuksia paikalliseen työllisyyteen ja maaseudun elinvoimaisuuteen. Hanke raportoi kehittäneensä METSO-rahoituksesta riippumattomia toimintamalleja, joista esimerkkinä puunkorjuullisesti haastaviin Päijänteen saariin kohdennetut toimenpiteet. Verkosto toteutti yhteistyössä SLL:n hankkeen kanssa matkailuyrittäjille ”luontomatkailureffit”. Tilaisuus tarjosi alueen luontomatkailuyrittäjille mahdollisuuden tuoda esille matkailuun liittyviä ongelmia, ideoita ja kehittämistarpeita, jotta ne voitaisiin ottaa huomioon yhteistoimintaverkoston toiminnassa. Osallistujia ”treffeillä” oli esittelijöiden lisäksi 14 henkeä.

Sosiaalinen ulottuvuus

Vuonna 2011 verkostossa toimi yhteensä 9 aktiivista ohjausryhmän jäsentä, ja hanke arvioi eri sidosryhmillä olleen vapaa pääsy mukaan toimintaansa. Verkostoon on toiminnan aikana liittynyt uusia toimijoita, ja muun muassa puunjalostusyrietykset ovat olleet kiinnostuneita osallistumaan verkostoon. Verkostohanke arvioi edistäneensä yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. Hanke panosti toiminnassaan metsänomistajille suunnattuihin retkeilyihin ja maastokoulutuksiin. Koulutuksiin osallistui yhteensä 15 metsänomistajaa ja yleisötapahtumiin 29 henkilöä. Toteutetut suojelusopimukset toteutettiin joustavasti ja viisi suojelluista kohteista on sijoittunut virkistyskohteiden läheisyyteen.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- ELY-keskus
- Metsähallitus
- UPM
- Metsänomistajaliitto
- Päijänteen metsänhoitoyhdistys
- SLL
- Suomen metsäkeskus Etelä-Savo
- Helsingin yliopisto
- MTK
- Metsänomistajien edustaja

3.5 Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana

Suomen luonnonsuojeluliiton (SLL) hankkeen (2009–2011) tavoitteena oli kuukkelin ja kuukkelimetsien lajiston ja luontotyypin suojelutason parantaminen. Lisäksi hanke kehitti ja kokeili uusia menetelmiä metsälajiston suojeluun. Hankkeessa keskeistä oli eri toimijoiden yhteisoi-

minnan sekä yleisen tietoisuuden lisääminen ja asenteiden liennytyks. Verkosto toimi kolmella erillisellä alueella: Keski-Suomessa, Savo-Karjalassa ja Suupohjassa (Hankesuunnitelma 2009.) Verkoston toiminta päättyi suunnitellusti vuoden 2011 lopussa. Metsä- ja ELY-keskukset viranomaisina toteuttivat hankkeen toiminta-alueella tehdyt ympäristötukisopimukset ja luonnonsuojelulain perusteella tehdyt suojelusopimukset ja kaupat. Hankkeella ei siten ollut käytettävissä suoraa tilastointia tehtyjen sopimusten määrästä ja hehtaareista, mikä teki hankkeen tulosten raportoinnin ja kyselyyn vastaamisen osin haasteelliseksi.

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeen ekologisia päätuloksia olivat vuosilta 2010 ja 2011 yhteensä 15 ympäristötukisopimusta (n. 40 ha), kolmekymmentä suojelualuekauppaa (n. 500 ha) ja 58 yksityistä suojelualuetta (n. 600 ha). Suojelusopimusten lisäksi hanke toteutti luonnonhoitoa talousmetsissä. Hehtaaritulokset ovat arvioita, koska verkostohanke ei ollut viranomaisvetoinen ja se toimi usean Suomen metsäkeskuksen alueyksikön ja ELY-keskuksen alueella. Lisäksi osa sopimuksista on vasta neuvotteluasteella, ja ne toteutuvat mahdollisesti vuonna 2012. Hanke arvioi luoneensa edellytyksiä kytkeytyneille elinympäristöille sekä edistäneensä niin talousmetsien monimuotoisuutta kuin uhanalaisten tai vaarantuneiden lajien säilymistä. Merkittävin ekologinen vaikutus voi kuitenkin olla hankkeessa tuotetulla Metsänkäsittely kuukkelialueella -oppaalla. Jos opas otetaan toimijoiden keskuudessa laajamittaiseen käyttöön kuukkeliseuduilla toimittaessa, voi hankkeen merkitys metsäluonnolle yleisemminkin olla erittäin suuri. Opas voi myös parantaa metsäalan yleistä hyväksyttävyyttä, sillä vesiensuojelun, maisema- sekä virkistysarvojen ja muun muassa metsälain 10§:n kohteiden ympäristön huomioinnissa menetelmää voisi soveltaa laajemminkin. Hankkeen toiminnasta syntyneet kuukkelipainotteiset luonnonhoitohankkeet (4 kpl) jatkuvat hankkeen päättymisestä huolimatta, ja toteutusvaiheeseen ne ehtivät vasta kesällä 2012 tai myöhemmin.

Taloudellinen ulottuvuus

Hanke raportoi kuuden maaseutumatkailuyrityksen hyötynneen sen toiminnasta. Lisäksi hanke arvioi toimineensa kustannustehokkaasti ja luoneensa edellytyksiä uudennaiselle yrittäjyydelle. Verkosto kehitti hankerahoituksesta riippumattoman toimintamallin, joka on kuvattu Metsänkäsittely kuukkelialueella – oppaassa (2011). Hanke onnistui hankkimaan lisärahoitusta luontokartoitusten toteuttamiseen. Verkostohankkeen loppuraportista ilmenee, että useita hyvään alkuun päässeitä yritystoimintaa, koulutusta ja alueellisia innovaatioita tukevia osia jäi kesken. Yritystoiminnan kehittämiseen ja innovaatioiden levittämiseen kuluu aikaa, eivätkä nämä tulokset näy lyhyellä seuranta-ajalla.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hankkeen sosiaaliset vaikutukset syntyivät erityisesti monipuolisen ja aktiivisen sidosryhmäyhteistyön kautta. Eri sidosryhmillä on ollut hankkeeseen vapaa pääsy, ja verkosto onnistui aktivoimaan laajan toimijajoukon ja saamaan tämän työskentelemään yhdessä. Hanke arvioi innostaneensa toimijoita omaehtoiseen toimintaan ja edistäneensä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Hanke koulutti metsänomistajia (noin 40 henkeä), mutta erityisesti se panosti metsäammattilaisten koulutukseen ja Metsänkäsittely kuukkelialueella -oppaan esittelyyn. Hankkeen viestintä on ollut laajaa ja onnistunutta. Hanke toteutti yhteistyössä Metsästäjä-lehden kanssa kuukkelikyselyn, johon ilmoitettiin hankkeen aikana noin 450 kuukkelihavaintoa 200 eri reviiriltä. Verkostolla on verkkosivut www.sll.fi/kuukkelit, johon on koottu hankkeen tuottamat esitteet, ohjeet ja tiivistelmä tuloksista, seminaarien ja kokousten esitelmiä sekä muuta perustietoa kuukkelista.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

Valtakunnallinen ohjausryhmä:

- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- BirdLife Suomi
- Tampereen yliopisto
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Ympäristöministeriö
- Suomen Riistakeskus (entinen Metsästäjien keskusjärjestö)

Alueelliset yhteistyöryhmät:

- Suomen metsäkeskuksen alueyksiköt (8 kpl)
- ELY-keskus (7 kpl)
- Metsänomistajien liitto (3 kpl)
- Metsänhoitoyhdistys (6 kpl)
- Suomen luonnonsuojeluliiton alueelliset luonnonsuojelupiirit (6 kpl)
- BirdLife Suomen alueelliset lintutieteelliset yhdistykset (6 kpl)
- Metsähallitus (sekä metsätalous että luontopalvelut)
- UPM
- Tornator
- Finsilva
- Riistanhoitopiirit (2 kpl)
- Innofor oy
- Jyväskylän yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto
- Turun yliopisto
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

3.6 Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi

Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen hallinnoiman hankkeen (2010–2013) tavoite on turvata ja palauttaa monimuotoisia ja kytkeytyneitä pienvesiä lähimetsineen sekä parantaa rupiliskon elinympäristöjen laatua ja näin lieventää ilmastonmuutoksen luomaa uhkaa lajin tulevaisuudelle. Hankkeessa kehitetään yksityistiloille toimintamallia, jossa avainlajin maaelinympäristöjen hoitotoimenpiteitä järjestetään kustannustehokkaasti osana tilojen muuta hoitoa ja metsäsuunnittelua (Hankesuunnitelma 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Hankkeen ekologisen ulottuvuuden päätuloksia vuodelta 2011 olivat yksi määräaikainen luonnonsuojelulain mukainen sopimus (6,3 ha), seitsemän ympäristötukisopimusta (24,3 ha), yksi suojelualuekauppa (90,1 ha) ja yksitoista yksityistä suojelualuetta (87,6 ha). Hanke arvioi onnistuneensa hyvin uusien suojelusopimusten solmimisessa ja arvioi ekologiset vaikutukset alueellisesti merkittäviksi. Hanke on edistänyt paitsi vaarantuneen rupiliskon suojelua, myös huomionut paikallisia luonnon erityispiirteitä. Verkosto on onnistunut luomaan kytkeytyneitä kokonaisuuksia ja kehittänyt uusia toimintatapoja lajin suojeluun. Hankkeessa toteutettiin rupiliskon elinympäristöjen ennallistamistoimia syventämällä ja kaivamalla lampia luonnonsuojelualueille. Kyseiset yksityiset suojelualueet (YSA) perustettiin hankkeen maanomistajakirjeen johdosta saatujen yhteydenottojen perusteella, ja tehdyistä ennallistamistoimenpiteistä sovittiin osana yksityisen suojelualan perustamista koskevaa sopimusta.

Taloudellinen ulottuvuus

Hankkeen taloudelliset vaikutukset muodostuivat pääosin maksetuista suojelualuesopimusten korvauksista (noin 934 000 euroa), joista tarkemmat tiedot löytyvät liitteestä 1. Yrittäjiltä hanke osti palveluita yhteensä 3 200 eurolla, johon sisältyi muun muassa lampien kaivamista ja suon ennallistamista kaivinkoneella. Hanke kehittää METSO-rahoituksesta riippumatonta kustannustehokasta rupiliskon suojelun mallia, jossa hoitotöitä tehdään metsänhoidon yhteydessä. Toiminnan kustannustehokkuutta on pyritty parantamaan myös muun muassa tutkimusaineiston keräämisellä hankkeen maastokäyntien yhteydessä. Lisäksi hanke on tehnyt yhteistyötä Ilosaarirockin, POP-pankin ja UPM:n kanssa ja onnistunut näin saamaan lisärahoitusta luonnonhoitotöiden toteuttamiseen. Yhteistyö Ilosaarirockin kanssa takasi lisärahoituksen lisäksi myös merkittävää lisänäkyvyyttä verkostolle ja koko METSON toteutukselle maakunnassa.

Sosiaalinen ulottuvuus

Hanke on huomionut kaikissa 20 suojelusopimuksessa metsänomistajan omat ehdotukset suojelun toteuttamisessa, ja kolmessa suojelusopimuksessa myös muilla kiinnostuneilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa yksittäisen hankkeen toteutukseen. Kaikkiaan hanke arvioi suojelusopimukset toteutetun joustavasti. Verkosto koulutti metsäammattilaisia (noin 20 henkeä), jotka ovat puolestaan edistäneet hankkeen tavoitteita metsäneuvonnassa ja muissa suorissa maanomistajakontakteissa. Muista verkostohankkeista poiketen hanke on huomionut lapset ja nuoret toiminnassaan muun muassa toteuttamalla koulu- ja oppilaitosyhteistyötä. Hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin osallistui yhteensä 40 henkilöä. Verkoston viestintään panostettiin ja sen katsotaan onnistuneen hyvin. Aktiivinen viestintä on näkynyt myös maanomistajakontakteissa – jotkut paikalliset maanomistajat ovat pitkän harkinnan tuloksena ylittäneet kynnyksen ottaa yhteyttä ja kertooneet muun muassa arvokkaita tietoja hankkeen avainlajin aikaisemmasta sekä nykyisestä esiintymisestä. Verkoston mahdollistama viestintäpanostus on edistänyt merkittävästi METSO-ohjelman toteutusta maakunnassa ja kohdentanut suojelutarjontaa tavoitellusti METSON alueellisen kohdentamisen kannalta keskeiselle maakuntaa halkovalle vaarajaksolle. Joensuun Popmuusikoiden ja Ilosaarirockin kanssa käynnistynyt yhteistyö ilmastonmuutoksen vaikutuksia painottavassa viestinnässä sekä ENO-verkkokoulun järjestämään ”Act now! Forest for future” -tapahtumaan osallistuminen ovat mahdollistaneet merkittävästi ennakoitua laajemmän ja moniulotteisemman kansainvälisenkin verkostoitumisen. Erityisenä painopisteenä tässä viestinnässä ovat olleet nuoret ikäluokat, joten METSO-viestien leviämisestä näissä verkostoissa voi syntyä pitkäaikaisia hyötyjä.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- Suomen metsäkeskus Pohjois-Karjala
- Pohjois-Karjalan metsänhoitoyhdistys
- Itä-Suomen yliopisto
- Joensuun kaupunki
- ENO verkkokoulu
- Pielisjoen koulu
- UPM
- Metsäliitto
- Joensuun Pop-muusikot ry / Ilosaarirock
- Pyhäselän paikallisosuuspankki
- Pohjois-Karjalan biosfäärialue
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Pohjois-Karjalan Hevosjalostusliitto
- Keski-Karjalan Hevosystävään seura

3.7 Samarbete i Storskogen

Rannikon metsäkeskuksen hallinnoiman hankkeen (2009–2012) päätavoitteena on kehittää noin sadan maanomistajan ja 7 000 hehtaarin aluetta yhteistoiminnan mallialueeksi, jossa harjoitetaan metsätaloutta, maataloutta ja luonnonhoitoa sekä eriasteista suojelua hyvässä yhteisymmärryksessä. Verkosto toimii Vantaalla, Sipoossa ja Helsingissä sijaitsevan Sipoonkorven alueella. Alueeseen sisältyy Sipoonkorven kansallispuisto, jonka pinta-ala on noin 2 000 hehtaaria (Hankesuunnitelma 2009, Sipoonkorvessa käynnistetään... 2009).

Ekologinen ulottuvuus

Hanke toteutti vuonna 2011 neljä ympäristötukisopimusta (21,2 ha) ja osallistui kahden kohteen luonnonhoidon suunnitteluun (noin 3 ha). Hanke arvioi edistäneensä talousmetsien monimuotoisuutta, alueellisia erityispiirteitä ja uhanalaisten lajien säilymistä sekä luoneensa edellytyksiä kytkeytyneille elinympäristökokonaisuuksille.

Taloudellinen ulottuvuus

Taloudellisia vaikutuksia hankkeella oli maanomistajille maksettujen ympäristötukisopimusten kautta (n. 50 000 euroa). Lisäksi hanke arvioi luoneensa myönteisiä vaikutuksia maaseutumatkailulle ja luonnontuotealalle.

Sosiaalinen ulottuvuus

Sosiaalisia vaikutuksia hanke aikaansai metsänomistajien neuvonnan kautta. Hanke arvioi välittäneensä onnistuneesti ekologista tietoa metsänomistajille, ja 30 maanomistajaa sai verkoston toimesta henkilökohtaista neuvontaa. Hanke arvioi lisänneensä yhteistyötä ja vuorovaikutusta metsänomistajien ja sidosryhmien välillä. Suojelusopimukset onnistuttiin toteuttamaan joustavasti, ja metsänomistajien toiveet huomioitiin kaikkia sopimuksia solmittaessa. Toteutuneista suojelukohteista kolme sijoittuu virkistyksellisesti arvokkaalle paikalle. Hankkeen ohjausryhmän rooli ja tavoitteet ovat muuttuneet Sipoonkorven kansallispuiston perustamispäätöksen myötä. Ohjausryhmä toimii nyt alueen yksityismetsänomistajien edustajana ja on yhteydessä eri viranomaistoi-mijoihin, erityisesti Metsähallitukseen ja Uudenmaan ELY-keskukseen. Hanke osallistuu myös Metsähallituksen toteuttamaan Sipoon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaprosessiin, koska suunnitelma tulee vaikuttamaan myös kansallispuistoa ympäröivien yksityismaiden käyttöön.

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät:

- Södra Skogsreviret - Metsänhoitoyhdistys Eteläinen metsäreviiri
- Metsähallitus
- Tutkijat

4 Yhteenvedoa

Hankkeiden ekologiset tulokset ovat kohentuneet vuodesta 2010, joka meni suurelta osin verkoston kokoamiseen ja tiedottamiseen. Vuonna 2011 on solmittu runsaasti suojelusopimuksia sekä tehty luonnonhoitoa ja suunnittelua. Yhteensä verkostoissa solmittiin 54 ympäristötukisopimusta, yksi luonnonsuojelulain mukainen määräaikainen suojelusopimus, tehtiin noin 30 suojelualue-

kauppaa ja perustettiin 76 yksityistä suojelualuetta. Yhteensä monimuotoisuustoimenpiteitä toteutettiin noin 1 600 hehtaarin alalla.

Tuloksista on selkeästi huomattavissa, että hankkeiden lähtökohdat ovat hyvin erilaiset; Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja SLL:n hankkeet raportoivat huomattavia suojeluhehtaareja, kun taas Kaakkois- ja Lounais-Suomen verkostot ovat keskittyneet selkeästi luonnonhoitotoimenpiteisiin ja suunnitteluun. Ekologisten vaikutusten arvioiminen toteutettujen suojelusopimusten hehtaari-määriin perustuen ei kuvaa hankkeiden vaikutuksia riittävästi. Kaikki hankkeet esimerkiksi arvioivat luoneensa edellytyksiä kytkeytyneiden elinympäristökokonaisuuksien syntymiselle sekä huomioineensa alueellisia erityispiirteitä. Yhtä hanketta lukuun ottamatta verkostot kokevat myös synnyttäneensä uusia, ekologista kestävyyttä parantavia innovaatioita tai toimintamalleja, kuten kustannustehokas hoitotoimien keskittäminen saariin, hoitotöiden yhdistäminen normaaleihin metsänhoitotöihin ja suojelun alueiden keskittäminen uusien suunnittelumenetelmien avulla. Näyttääkin siltä, että verkostojen vahvuus on METSO-toimenpiteiden keskittämisessä ja alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamisessa tai tietyn lajin ympärille suunnitellussa toiminnassa.

Hankkeiden taloudelliset vaikutukset näyttävät jäävän vaatimattomiksi. Taloudellisina vaikutuksina raportoidaan lähinnä toteutuneista suojelusopimuksista maksettuja korvauksia sekä jonkin verran ostettuja luonnonhoitotöitä. Toisaalta hankkeista viisi arvioi toiminnastaan olleen myönteisiä vaikutuksia maaseutumatkailulle. Tämän lisäksi kaksi hanketta tunnistaa vaikutuksia koulutukseen, tutkimukseen ja viestintäalalle ja yksi luonnontuotealalle.

Verkostojen kytkökset elinkeinoelämään ovat edelleen heikot, ja hankkeiden toimintaan osallistuneiden sidosryhmien joukossa on vähän elinkeinoelämän edustusta ja osaamista. Keski-Suomen ja SLL:n verkostot ovat järjestäneet yhteistyössä Riikka Borgin tutkimushankkeen kanssa ”luontomatkailutreffejä”, jotka näyttävät olleen merkittävimpiä todellisia avauksia elinkeinoelämän suuntaan. ”Luontomatkailutreffeille” kutsuttiin alueen luontomatkailun edustajia, ja tavoitteena oli luoda mahdollisuus luontomatkailuun liittyvien ongelmien, ideoiden ja kehittämistarpeiden esille tuomiseen, jotta ne voidaan huomioida verkoston toiminnassa jatkossa.

Kaksi verkostoista on onnistunut hankkimaan ulkopuolista lisärahoitusta, mutta nämä rahoituslähteet ovat kertaluontoista tukea tiettyyn toimintaan, eivätkä sinänsä takaa toiminnalle jatkuvuutta. Hankkeet ovat onnistuneet hyvin sekä tiedonvälityksessä että yleisessä METSON markkinoinnissa. Tiedotuksessa erityisen onnistuneita ovat olleet SLL:n ja Pohjois-Karjalan hankkeet, jotka ovat perustaneet viestinnän tietyn lajin ympärille. Tiedotuksen lisäksi useat verkostot ovat panostaneet metsänomistajien neuvontaan, ja verkostot arvioivat onnistuneensa ekologisen tiedon välittämisessä metsänomistajille. Osa hankkeista on metsänomistajien lisäksi kouluttanut alueensa metsäammattilaisia.

Vaikutukset virkistyskäyttömahdollisuuksien parantumiseen ovat vaatimattomia. Neljä hankkeista arvioi osan suojelluista kohteista sijoittuvan virkistyksellisesti arvokkaiden kohteiden läheisyyteen. Metsän henkisiä ja kulttuurisia arvoja on sen sijaan raportoinnin mukaan huomioitu kaikissa hankkeissa. Esimerkiksi Kaakkois-Suomen Luonnonhoitoa liekillä -hanke on jo tavoitteissaan pyrkinyt kulotuskulttuurin elinvoimistamiseen. Sosiaalisia innovaatioita tai toimintamalleja raportoidaan syntyneen yhtä lukuun ottamatta kaikissa hankkeissa.

Pohjois-Karjalan Rupilisko-hanke on ainoa verkosto, joka huomioi toiminnassaan lapset ja nuoret. Se teki yhteistyötä sekä koulujen että oppilaitosten kanssa. Oppilaitosyhteistyötä tekivät myös Lounais-Suomi ja SLL. Useat verkostot tekivät yhteistyötä tutkijoiden tai tutkimuslaitosten kans-

sa, esimerkiksi tarjoten mahdollisuuksia opinnäytetöihin, organisoiden lajistoseurantaa tai tarjoamalla tutkimushankkeille mahdollisuuden järjestää työpajoja.

SLL:n kuukkelihankkeessa on toiminut eniten sidosryhmiä. Verkosto on onnistunut luomaan yhteistoimintaa, sillä hankkeen päätuloksiin kuulunut Metsänkäsittely kuukkelialueella -opas on verkoston toimijoiden yhteistyön tulos. Kaikki verkostot raportoivat hankkeen lisänneen yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä innostaneen toimijoita omaehtoiseen aktiiviseen toimintaan. Ristiriitoja yhteistyössä on tunnistettu ainoastaan kahdessa hankkeessa.

Päättynyt SLL:n hanke näyttäytyy monilta osin hyvin onnistuneena hankkeena. Se on aidosti luonut uusien toimijoiden verkoston, joka on pystynyt yhteistyössä luomaan paitsi uusia ideoita myös toteuttamaan niitä käytännössä. Näyttää siltä, että uusien totutusta poikkeavien toimijoiden, kuten järjestöjen, luoma yhteistyö voi olla hyvin innovatiivista. Myös edelleen jatkuvat Pohjois-Karjalan Rupilisko-hanke ja Lounais-Suomen Luonnonhoidon yleissuunnittelu -hanke ovat verkostoituneet monipuolisesti.

5 Kehittämishaasteita

5.1 Verkostohankkeisiin liittyviä haasteita

Yhteistoimintaverkostohankkeiden tavoitteena on kehittää käytäntöjä, jotka auttaisivat yksityisiä metsänomistajia hoitamaan omaehtoisesti luonnon monimuotoisuutta ja tarjoaisivat heille keinoja kehittää monimuotoisuuden perustuvaa tai liittyvää elinkeinotoimintaa. Lisäksi tavoitteena on edistää metsänomistajien keskinäistä yhteistyötä sekä metsäalan niveltymistä osaksi paikallista yhteisöllisyyttä esimerkiksi kylätoiminnan kautta. Käytännössä hankkeita ovat vuosina 2009–2011 koordinoineet julkisen hallinnon alueorganisaatiot ja valtionapua saava kansalaisjärjestö SLL. Vuosina 2011–2012 alkavista hankkeista vain yhtä koordinoi metsänomistajia edustava järjestö (Laiduntreffejä ja... 2011). Metsänomistajien rooli ja toimintamahdollisuudet verkostotoimijoina hankkeissa kaipaa jatkossa selkiennyttä.

Verkostohankkeiden kehittämisen ja seurannan kannalta voisi olla tarpeen selkiyttää myös erilaisen toimijoiden roolia hankkeille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Yksittäisten metsänomistajien mahdollisuudet kehittää luonnon monimuotoisuutta hyödyntävää elinkeinotoimintaa ilman maaseutuelinkeinosektorin muiden toimijoiden kanssa tapahtuvaa yhteistyötä ovat vähäiset. Avainasemassa metsänomistajia tukevassa yhteistyössä ovat julkisen hallinnon toimijat; näin ollen verkostohankkeiden painopistettä pitäisi laajentaa myös metsänomistajien elinkeinotoiminnalle edellytyksiä luovien organisaatioiden toimintatapojen analysointiin ja kehittämiseen. Elinkeinojen harjoittamista tukevan toiminnan kehittäminen voisi edistää myös verkostoissa muotoutuneiden hyvien käytäntöjen toimeenpanoa, laajempaa käyttöönottoa sekä jatkuvuutta.

Hankkeiden ohjausryhmiin ja toimintaan olisi hyvä saada mukaan vahvempi paikallisen elinkeinon edustus. Suurten metsäteollisuusyritysten lisäksi hankkeisiin pitäisi saada mukaan alueen pienyrityksiä sekä alueellisia yritystoiminnan neuvonnasta vastaavia viranomaisia ja kansalaisjärjestötoimijoita. Tällainen yhteistyö voisi tuottaa toivottuja uusia taloudellisia innovaatioita ja jatkuvuutta.

Hankkeet ovat löytäneet monia kustannustehokkuutta edistäviä toimintamalleja, kuten esimerkiksi tutkimusaineiston hankinta hankkeen töiden yhteydessä, luonnonhoitotöiden yhdistäminen tavanomaisen metsänhoidon yhteyteen ja suojelualueiden keskittäminen puunkorjuullisesti haastaviin saariin. Tällaisten toimintamallien edelleen kehittäminen ja vakiinnuttaminen organisaatioiden toimintaan voisi olla hankkeiden toiminnan keskiössä jatkossa.

Verkostoille suunnatussa ja niiden välisessä viestinnässä ja tilaisuuksissa pitäisi edelleen täsmentää elinkeinoihin, virkistyskäyttöön ja kulttuuriin liittyviä näkökulmia. Nämä teemat ovat olleet jo pitkään esillä METSO-ohjelmaan liittyvässä tutkimuksessa (esim. Leskinen 2008, Leskinen & Rantala 2011). Myös maaseutupolitiikan toimijat ovat tuottaneet runsaasti metsäluonnonhoitoon perustuvia elinkeinoja kuvaavia aineistoja (esim. Rutanen & Matila 2009, Maaseudun yrittäjyyden... 2010). Yhteistoimintaverkostohankkeiden toimintaa kannattaisi suunnata jatkossa entistä enemmän muun muassa edellä mainituissa julkaisuissa esiteltyjen uusien toimintatapojen pilotointiin. Konkreettisia ja ajankohtaisia monimuotoisuuteen liittyviä elinkeinoja ovat luonto- ja maisemapalvelut, virkistyskäyttö ja maaseutumatkailu, luonnontuote- ja elintarvikeala sekä energiapuun tuotanto ja hyödyntäminen.

5.2 Seurantaan liittyviä haasteita

Seurannan tehtävänä on tuottaa hallinnolle, yhteistoimintaverkostojen toimijoille sekä muille sidosryhmille tietoa verkostojen onnistumisista ja haasteista sekä tukea verkostoille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Aikaisempien selvitysten ja tämän seurannan perusteella haasteellisinta on ollut monimuotoisuuden taloudelliseen hyödyntämiseen ja virkistyskäyttöön liittyvien tavoitteiden saavuttaminen. Seuranta voisi olla hyvä painottaa aikaisempaa enemmän verkostojen toiminnan ja elinkeinoelämän yhteyksien tarkasteluun ja kehittämiseen. Erityisesti onnistuneet uudet toimintamallit ja innovaatiot on tarpeen koota ja tiedottaa niistä sekä muille verkostohankkeille, sidosryhmille ja kaikille verkostotoiminnasta kiinnostuneille sekä mahdollisille elinkeinoelämän yhteistyökumppaneille.

Osa hankkeiden vaikutuksista voi jäädä raportoinneissa ja kyselyissä huomiotta, sillä hankkeiden toiminta ja tavoitteet ovat hyvin erilaisia. Esimerkiksi Kaakkois-Suomen verkoston lajistoseuranta ja siinä löytynyt arvokas lajisto ja Lounais-Suomen suunnittelumenetelmän kehittäminen ovat arvokkaita tuloksia, jotka helposti jäävät selkeästi mitattavien hehtaarien varjoon. Lisäksi monien vaikutusten ilmeneminen kestää kauemmin kuin yhden hankekauden, kuten uusien toimintamallien, ohjeiden tai metsäammattilaisten koulutuksen jalkautuminen käytäntöön.

Hankkeiden tasapuolinen arviointi voi myös olla haastavaa, koska hankkeet voivat olla eriarvoisessa tilanteessa raportoinnin tarkkuudessa. Esimerkiksi SLL ei-viranomaistoimijana oli raportoinnissaan kunkin alueen viranomaisten antamien tietojen varassa. Jatkossa seurannassa tuleekin huomioida, että vuonna 2011 rahoitusta saaneet uudet hankkeet ovat kaikki muiden kuin viranomaistoimijoiden koordinoimia.

Kyselyn vastaajien lomakkeelle kirjoittamat kommentit toivat esiin arvokkaita uusia näkökulmia ja täsmennyksiä kyselyn teemoihin, kuten esimerkiksi lajistokartoitukset ja ammattilaisten koulutus. Vapaamuotoisen viestinnän mahdollisuuksia on syytä tarjota verkostotoimijoille myös jatkossa.

Viitteet

- Hujala, T. & Rantala, M. 2011. Yhteistoimintaverkostot sovittavat yhteen METSO-suojelua ja metsien muuta käyttöä. Metla, Metsät ja monimuotoisuus -uutiskirje 1/2011. Saatavissa: <http://www.metla.fi/uutiskirje/tuk/2011-1/>. (Viitattu 8.3.2012).
- Laiduntreffejä ja lähimetsiä: METSO-ohjelman uudet yhteistoimintaverkostot valittu. 2011. Maa- ja metsätalousministeriön tiedote 21.10.2011. Saatavissa: http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/111021_laiduntreffejajalahimetsiametso-ohjelmanuudetyhteistoimintaverkostotvalittu.html. (Viitattu 8.3.2012).
- Leskinen, L. 2008. Sosiokulttuuriset valintaperusteet osaksi suojelukohteiden valintaa. Metla, Metsät ja monimuotoisuus -uutiskirje 2/2008. Saatavissa: <http://www.metla.fi/uutiskirje/tuk/2008-2/index.html>. (Viitattu 8.3.2012).
- Leskinen, L.A. & Rantala, M. 2011. METSO-ohjelman sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten seuranta. Metlan työraportteja 196. 25 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp196.pdf>. (Viitattu 8.3.2012).
- Maaseudun yrittäjyyden kehittämisohjelma 2020. 2010. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2010. 91 s. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1132/Julkaisu_PDF-tiedostona. (Viitattu 12.3.2012).
- Metsonpolku -verkkosivusto. 2012. Saatavissa: <http://www.metsonpolku.fi/metso/www/fi/index.php>. (Viitattu 8.3.2012).
- Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostot. 2012. MMM:n kotisivu. Saatavissa: <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/metso/yhteistoimintaverkostot.html>. (Viitattu 8.3.2012).
- Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostot: hankehaun taustamuistio. 2009. Maa- ja metsätalousministeriö, Muistio 25.2.2009. 4 s. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=99056&lan=fi>. (Viitattu 8.3.2012).
- Metsänkäsittely kuukkelialueella. 2011. Suomen luonnonsuojeluliitto, Helsinki. 8 s. Saatavissa: <http://www.sll.fi/luontojymparisto/monimuotoisuus/kuukkelitiedostot/metsankasittely-kuukkelialueella-2011.pdf>. (Viitattu 11.4.2011).
- Primmer, E. & Keinonen, E. 2006. Yhteistoimintaverkostot - Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke. Suomen ympäristö 45/2006. 82 s. Saatavissa: <http://www.environment.fi/download.asp?contentid=58480&lan=fi>. (Viitattu 8.3.2012).
- Rantala, M., Hujala, T., Leskinen, L. & Kurttila, M. 2010. METSO-ohjelman sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset: seurantamittarien lähestymistapa. Suomen Metsätieteellinen Seura, Metsätieteen päivä 2010 - Luonnon monimuotoisuus ja metsien kestävä käyttö. s. 41. Saatavissa: http://www.metsatieteellinen-seura.fi/files/sms/metsatieteenpaiva2010/2010_metsatieteenpaiva.pdf. (Viitattu 8.3.2012).
- Rantala, M. & Leskinen, L.A. 2010. Yhteistoimintaverkostohankkeiden seuranta ja sosiokulttuuristen vaikutusten seurannan suunnittelu - Väliraportti/Seurantaraportti vuoden 2009 lopun tilanteesta. Metsäntutkimuslaitos, julkaisematon selonteko. 24 s.
- Rantala, M. & Leskinen, L.A. 2011. METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostoilla hyviä tavoitteita mutta niukasti resursseja. Metsätieteen aikakauskirja 2/2011: 146–149. Saatavissa: <http://www.metla.fi/aikakauskirja/full/ff11/ff112146.pdf>. (Viitattu 8.3.2012).
- Rantala, M., Hujala, T., Kurttila, M. & Leskinen, L. 2011a. METSO yhteistoimintaverkoston sosiokulttuuriset vaikutukset 2010. Metsäntutkimuslaitos, julkaisematon selonteko. 8 s.
- Rantala, M., Leskinen, L., Hujala, T. & Kurttila, M. 2011b. Arvio METSO-ohjelman yhteistoimintaverkostohankkeiden vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista. Metlan työraportteja 202. 29 s. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp202.pdf>. (Viitattu 8.3.2012).
- Rutanen, J. & Matila, A. 2009. Luonto- ja maisemapalvelujen nykytila. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Luonto- ja maisemapalvelut teemaryhmä, Raportteja 36. 2. korjattu painos. 77 s. Saatavissa: <http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/856/Raportteja36.pdf>. (Viitattu 30.3.2012).

- Sipoonkorvessa käynnistetään yli sadan maanomistajan yhteinen hanke. 2009. METSO-utiskirje 2/2009. Saatavissa: http://www.metsopolku.fi/metso/utiskirje/2009/2/METSO_utiskirje_2_2009/Sipoonkorpi_yhteistoimintahanke.php. (Viitattu 8.3.2012).
- Sirkkiä, S. 2012. Yhteistoimintaverkostot 2011. METSO-verkostohankkeiden vuoden 2011 raporttinen yhteenveto. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metso/66Cx34baC/METSO_yhteistoimintaverkostot_2011_yhteenveto.pdf. (Viitattu 10.4.2012).
- Sulkava, R. 2012. METSO –yhteistoimintahankkeen loppuraportti - Kuukkelin metsäluonnon suojelun monipuolistajana (lokakuu 2009- joulukuu 2011). Suomen luonnonsuojeluliitto, Helsinki. 43 s. Saatavissa: http://www.sll.fi/luontojarymparisto/monimuotoisuus/kuukkelin/index_html/tiedostot/kuukkelihankkeen-loppuraportti. (Viitattu 11.4.2012).
- Syrjänen, K., Horne, P., Koskela, T. & Kumela, H. 2006. METSO:n seuranta ja arviointi. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportti. Luonnos 3.11.2006. Moniste. 319 s. Saatavissa: http://wwwb.mmm.fi/metso/asiakirjat/METSO-loppuraportti_031106.pdf. (Viitattu 28.3.2012).
- Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. 2008. 13 s. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=82673&lan=fi>. (Viitattu 27.3.2012).
- Vapaaehtoiset verkostot edistämään metsien monimuotoisuutta. 2008. Maa- ja metsätalousministeriön tiedote 16.12.2008. Saatavissa: http://www.mmm.fi/fi/index/ministerio/tiedotteet/081216_metso.html. (Viitattu 8.3.2012).

Liite 1. Kooste tilasto- ja asiantuntijamittareista verkostoittain

1 Ekologinen ulottuvuus

1.1 Tilastomittarit

Mittari	Yksikkö	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
1.1.1 Verkoston aloitteesta tai toiminnan kautta toteutuneet								
• määräaikaiset luonnonsuojelulain mukaiset suojelusopimukset	kpl	-	-	0	-	0	1	-
	ha	-	-	-	-	0	6,3	-
• ympäristötukisopimukset	kpl	12	7	0	9	n. 15	7	4
	ha	28,5	32	-	77,67	40,7	24,3	21,2
• suojelualuekaupat	kpl	1	-	0	-	n. 30	1	-
	ha	1,3	-	-	-	n. 500	90,1	-
• yksityiset suojelualueet	kpl	1	2	0	4	n. 58	11	-
	ha	2,0	11	-	42,3	n. 606,9	87,6	-
1.1.2 Talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu tai suunnitteluun osallistuminen.	kpl	114	-	4	3	4	5	2
	ha	235	-	3,6	3	-	6	n. 3
1.1.3 Talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteiden toteuttaminen.	kpl	-	-	4	3	1	5	-
	ha	-	-	3,6	3	2	6	-

1.2 Asiantuntija-arviomittarit.

Vastaukset: 0 = Ei yhtään, 1 = Vähän, 2 = Jonkin verran, 3 = Paljon.

Mittari	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
1.2.1 Hanke on luonut edellytyksiä kytkeytyneiden elinympäristökokonaisuuksien syntymiselle.	3	2	1	3	3	3	3
1.2.2 Hanke on toteuttanut suojelualueiden kauppoja, yksityisiä suojelualueita ja/tai ympäristötukisopimuksia aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä.	2	2	0	3	2	3	2
1.2.3 Hanke on toteuttanut luonnonhoitotoimenpiteitä aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä.	2	0	2	3	1	2	3
1.2.4 Hankkeessa on pystytty ottamaan huomioon luonnon alueelliset erityispiirteet.	3	2	2	3	2	3	3
1.2.5 Hankkeessa on edistetty uhanalaisten tai vaarantuneiden lajien säilymistä.	2	2	2	2	2	3	2
1.2.6 Hankkeessa on edistetty talousmetsien monimuotoisuutta.	3	2	1	3	2	1	3
1.2.7 Hanke on synnyttänyt uusia ekologista kestävyttä parantavia innovaatioita tai toimintamalleja.	3	0	1	2	3	2	2

2 Taloudellinen ulottuvuus

2.1 Tilastomittarit.

Mittari	Yksikkö	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
2.1.1 Paljonko verkoston aloitteesta tai toiminnan kautta toteutetuista suojelusopimuksista ja kaupoista on maksettu metsänomistajille?								
• määräaikaiset luonnonsuojelulain mukaiset suojelusopimukset	€	-	-	0	-	-	11 400	-
• ympäristötukisopimukset	€	-	58 100	0	203 495	-	43 564	50 069
• suojelualuekaupat	€	-	-	0	329 940	-	430 000	-
• yksityisen suojelualan perustaminen	€	-	30 000	0	-	-	448 700	-
2.1.2 Kuinka paljon hankkeessa on tehty luonnonhoitotyötä?	ha	-	-	3,6	18,1	2	4,4	-
2.1.3 Kuinka paljon hankkeessa toteutettuihin luonnonhoitohankkeisiin tai muihin talousmetsien luonnonhoitotoimiin on käytetty rahoitusta?								
• Kemera-rahoitusta	€	-	-	9 400	2 660	-	4 600	-
• Muuta, mitä:								
2.1.4 Mikä on hankkeessa paikallisilta yrittäjiltä ostettujen palvelujen rahallinen arvo?								
• luonnonhoitotyöt	€	-	-	540	900	-	1 200	-
• maisemanhoitotyöt	€	-	-	0	-	-	-	-
• muu, mikä:	€	-	-	0	-	-	2 000 ¹	-
2.1.5 Hankkeen johdosta työtä saaneiden yritysten määrä?	kpl	-	-	0	-	0	-	-
• maatilayrittäjät (mm. metsänomistajat)								
• metsäkoneurakoitsijat	kpl	-	-	2	-	0	-	-
• metsäpalveluyritykset	kpl	-	-	0	-	0	-	-
• maaseutumatkailuyritykset	kpl	-	-	0	2	0	-	-
• muu, mikä:	kpl	-	-	0	-	0	2 ²	-
2.1.6 Hankkeesta hyötyneiden maaseutumatkailuyritysten määrä?	kpl	-	-	0	4-5	6	1	-

¹ Lampien kaivaminen ja suon ennallistaminen, ² kaivinkoneyrittäjä.

2.2 Asiantuntija-arviomittarit

Vastaukset: 0 = Ei yhtään, 1 = Vähän, 2 = Jonkin verran, 3 = Paljon

Mittari	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
2.2.1 Hanke on luonut edellytyksiä uudelle yritysryhmälle	2	2	0	1	3	0	-
2.2.2 Hankkeesta on seurannut myönteisiä vaikutuksia myös muille kuin metsäsektorille							
• maaseutumatkailu	1	1	0	1	2	0	2
• puuenergian tuotanto	0	0	0	0	0	0	-
• pienimuotoinen puunjalostus	0	0	0	0	0	0	-
• luonnontuoteala	0	0	0	0	0	0	2
• muu, mikä	0	0	0	-	1 ¹	2 ³	-
2.2.3 Hanke on edistänyt paikallistasolla työllisyyttä	1	0	1	1	1	1	-
2.2.4 Hanke on vaikuttanut myönteisesti maaseudun elinvoimaisuuteen	1	1	0	1	1	0	-
2.2.5 Hanke on kehittänyt METSO-rahoituksesta riippumattomia toimintamalleja	2	1	1	2	2	2	-
2.2.6 Hanke on hyödyntänyt METSO-rahoituksen lisäksi muita rahoituslähteitä							
• EU	0	0	0	0	0	0	-
• maakunta	0	0	0	0	0	0	-
• muu, mikä	1	0	0	-	1 ²	2 ⁴	-
2.2.7 Hankkeen toiminta on ollut kustannustehokasta	3	2	1	2	3	3	-
2.2.8 Hanke on synnyttänyt uusia elinkeinotoiminnan innovaatioita tai toimintamalleja	1	0	1	1	1	0	-

¹ koulutus ja tutkimustoiminta, ² yritysrahoitus ja yksityisten tuki, ³ oppilaitokset, viestintäala (freelanser – artikkelit), ⁴ Joensuun Popmuusikot/Ilosaarirock, UPM

3 Sosiaalinen ulottuvuus

3.1 Tilastomittarit

Mittari	Yksikkö	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
3.1.1 Kuinka monessa toteutuneessa suojeleusopimuksessa metsänomistajan omat ehdotukset ovat vaikuttaneet suojeleusopimuksen lopputulokseen? (esim. kohteen rajaus, hinta, muut maankäyttömuodot, hoitotyöt)	kpl	-	3	0	1	88	20	4
3.1.2 Kuinka monessa toteutuneessa suojeleusopimuksessa myös muilla kiinnostuneilla henkilöillä kuin metsänomistajilla on ollut mahdollisuus osallistua hankkeen suunnitteluun? (ei tarkoita koko verkostohanketta vaan konkreettista toteutusta jollain kohteella)	kpl	-	-	0	-	10	3	-
3.1.3 Kuinka monessa toteutuneessa suojeleusopimuksessa metsänomistajan paikallinen tietämys on vaikuttanut suojeleusopimuksen lopputulokseen? (esim. tieto alueen historiasta, perinteistä, aiemasta käytöstä)	kpl	-	-	0	-	-	0	-
3.1.4 Kuinka monta metsänomistajaa on osallistunut erilaiseen koulutukseen?								
• henkilökohtainen neuvonta	hlö	30	21	2	-	n.30	9	30
• ryhmäkoulutus	hlö	-	15	0	15	n.40	0	-
• koulutus sisällä	hlö	-	-	0	-	n.20	0	1
• koulutus metsässä	hlö	-	-	2	15	15	0	3
3.1.5 Kuinka monta henkilöä on osallistunut hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin?	hlö	120	-	0	29	n. 300	40	-
3.1.6 Kuinka monta sidosryhmää osallistuu aktiivisesti verkostohankkeesi ohjausryhmän toimintaan?	kpl	10	5	9	9	n. 15	3	5
3.1.7 Kuinka moni suojeleusta kohteista sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen?	kpl	-	3	1	5	-	-	3

3.2 Asiantuntija-arviomittarit

Vastaukset: 0 = Ei yhtään, 1 = Vähän, 2 =J onkin verran, 3 = Paljon

Mittari	Lounais-Suomi	Pohjois-Savo	Kaakkois-Suomi	Keski-Suomi	SLL	Pohjois-Karjala	Rannikko
3.2.1 Hanke on tuonut esille paikallistason ideoita tai toiveita.	2	0	2	2	2	2	3
3.2.2 Hanke on innostanut toimijoita omaehtoiseen aktiiviseen toimintaan.	1	1	2	1	3	2	2
3.2.3 Hanke on edistänyt yhteistyötä ja vuorovaikutusta.	3	1	2	2	3	3	3
3.2.4 Hanke on aiheuttanut yhteisössä ristiriitoja (esim. yleisönosastokirjoittelu).	0	1	1	0	0	0	0
3.2.5 Hanke on parantanut vaikutusalueensa virkistyskäyttömahdollisuuksia	1	2	1	1	1	0	-
3.2.6 Hanke antaa yhteisölle mahdollisuuden vaikuttaa virkistysympäristöönsä.	3	1	1	1	2	0	-
3.2.7 Suojelusopimukset on toteutettu joustavasti, metsänomistajalla on valittavanaan eri vaihtoehtoja (ei tarjota vain ota tai jätä tilannetta, josta valita).	2	3	1	3	3	3	3
3.2.8 Hankkeessa on välitetty ekologista tietoa metsänomistajille heidän omista metsistään.	3	3	2	2	3	3	2
3.2.9 Eri sidosryhmillä on ollut hankkeeseen vapaa pääsy.	3	2	2	3	3	3	-
3.2.10 Hanke on tavoittanut kattavasti osallistujia eri ryhmistä (esim. paikalliset asukkaat, kyläyhdistykset, kansalaisjärjestöt, pienyrittäjät, aluehallinnon maaseutukehittäjät, kuntien edustajat, media).	3	1	2	1	2	2	-
3.2.11 Hankkeessa on tunnistettu heikoimmassa asemassa olevat ryhmät (esim. lapset).	0	0	0	0	1	3	-
3.2.12 Hankkeessa on huomioitu metsän kulttuuriset ja henkiset arvot (mm. muinaismuistot, erä- ja metsäkulttuurit).	2	3	1	2	2	1	2
3.2.13 Hanke on synnyttänyt uusia sosiaalisia innovaatioita tai toimintamalleja.	2	0	1	1	2	2	2

Liite 2. Kyselylomake

Yhteistoimintaverkostojen toteutuminen suhteessa valtioneuvoston periaatepäätöksen määrittelemiін tavoitteisiin vuonna 2011

Vuoden 2011 toiminnan seuranta on jaettu neljään kokonaisuuteen; ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen sekä taustatietoihin. Kunkin kestävyuden ulottuvuuden alle on koottu joukko mittareita, jotka kuvaavat verkostohankkeen toimintaa vuoden 2011 aikana. Mittarit jakautuvat tilastomittareihin, joihin pyydämme teitä vastaamaan kulloinkin erikseen mainitussa yksikössä, sekä asiantuntija-arviomittareihin, jotka koostuvat väittämistä, joiden toteutumista pyydämme arviomaan neliportaisella asteikolla.

Vastatkaa mittareihin niiltä osin kuin se on hankkeenne kannalta mahdollista. Monipuolisella mittaristolla pyritään saamaan esiin erilaisten toimintamallien ominaisuuksia.

1 Ekologinen ulottuvuus

Metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta parhaat edellytykset yhteistoimintaverkostoille ovat nykyisten suojelualueiden ja muiden tärkeiden lajisto- tai elinympäristökeskittymien läheisyydessä. Verkostojen ekologinen päätavoite on laajojen ja kytkettyneiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden synnyttäminen. Tällaiset alueet ovat tärkeitä esimerkiksi alueellisen palojatkumon ja lahopuun jatkumon ylläpitämiseksi. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008)

1.1 Tilastomittarit

Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2011 toiminnan osalta.

Mittari	Yksikkö	Vastaus
1.1.1 Verkoston aloitteesta tai toiminnan kautta toteutuneet		
• määräaikaiset luonnonsuojelulain mukaiset suojelusopimukset	kpl	_____
	ha	_____
• ympäristötukisopimukset	kpl	_____
	ha	_____
• suojelualuekaupat	kpl	_____
	ha	_____
• yksityiset suojelualueet	kpl	_____
	ha	_____
1.1.2 Talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu tai suunnitteluun osallistuminen.	kpl	_____
	ha	_____
1.1.3 Talousmetsien luonnonhoitotoimenpiteiden toteuttaminen.	kpl	_____
	ha	_____

1.2 Asiantuntija-arviomittarit

Ottakaa kantaa väittämien toteutumiseen oman yhteistoimintaverkoston osalta vuonna 2011. Merkitkää rastilla (X) parhaiten sopiva vaihtoehto kuhunkin väittämään.

Mittari	Ei yhtään 0	Vähän 1	Jonkin verran 2	Paljon 3
1.2.1 Hanke on luonut edellytyksiä kytkeytyneiden elinympäristökokonaisuuksien syntymiselle.				
1.2.2 Hanke on toteuttanut suojelualueiden kauppoja, yksityisiä suojelualueita ja/ tai ympäristötukisopimuksia aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä.				
1.2.3 Hanke on toteuttanut luonnonhoitotoimenpiteitä aiempien suojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden läheisyydessä.				
1.2.4 Hankkeessa on pystytty ottamaan huomioon luonnon alueelliset erityispiirteet.				
1.2.5 Hankkeessa on edistetty uhanalaisten tai vaarantuneiden lajien säilymistä.				
1.2.6 Hankkeessa on edistetty talousmetsien monimuotoisuutta.				
1.2.7 Hanke on synnyttänyt uusia ekologisia kestävyyttä parantavia innovaatioita tai toimintamalleja.				

Liittykö hankkeeseen muita ekologisia näkökohtia tai tuloksia, joista haluaisit kertoa METSO -tutkijoille ja koordinaattoreille:

2 Taloudellinen ulottuvuus

Yhteistoimintaverkostojen tavoitteena on, että metsänomistajat kehittävät aktiivisesti toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuutta ja sen hyödyntämiseen liittyvää elinkeinotoimintaa... Yhteistoimintaverkostoihin liittyvät innovatiiviset ratkaisut luovat hyvät mahdollisuudet hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä uusien toimintojen käynnistämisessä ja ylläpitämisessä Euroopan unionin rahoitusta. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008)

2.1 Tilastomittarit

Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2011 toiminnan osalta.

Mittari	Yksikkö	Vastaus
2.1.1 Paljonko verkoston aloitteesta tai toiminnan kautta toteutetuista suojelusopimuksista ja kaupoista on maksettu metsänomistajille?		
• määräaikaiset luonnonsuojelulain mukaiset suojelusopimukset	€	
• ympäristötukisopimukset	€	
• suojelualuekaupat	€	
• yksityisen suojelualan perustaminen	€	
2.1.2 Kuinka paljon hankkeessa on tehty luonnonhoitotyötä?	ha	
2.1.3 Kuinka paljon hankkeessa toteutettuihin luonnonhoitohankkeisiin tai muihin talousmetsien luonnonhoitotoimiin on käytetty rahoitusta?		
• Kemera-rahoitusta	€	
• Muuta, mitä:		
2.1.4 Mikä on hankkeessa paikallisilta yrittäjiltä ostettujen palvelujen rahallinen arvo?		
• luonnonhoitotyöt	€	
• maisemanhoitotyöt	€	
• muu, mikä:	€	
2.1.5 Hankkeen johdosta työtä saaneiden yritysten määrä?	kpl	
• maatilayrittäjät (mm. metsänomistajat)		
• metsäkoneurakoitsijat	kpl	
• metsäpalveluyritykset	kpl	
• maaseutumatkailuyritykset	kpl	
• muu, mikä:	kpl	
2.1.6 Hankkeesta hyötyneiden maaseutumatkailuyritysten määrä?	kpl	

2.2 Asiantuntija-arviomittarit

Ottakaa kantaa väittämien toteutumiseen oman yhteistoimintaverkoston osalta vuonna 2011. Merkitkää rastilla (X) parhaiten sopiva vaihtoehto kuhunkin väittämään.

Mittari	Ei yhtään 0	Vähän 1	jonkin verran 2	Paljon 3
2.2.1 Hanke on luonut edellytyksiä uudelle yrittäjyydelle				
2.2.2 Hankkeesta on seurannut myönteisiä vaikutuksia myös muille kuin metsäsektorille				
• maaseutumatkailu				
• puuenergian tuotanto				
• pienimuotoinen puunjalostus				
• luonnontuoteala				
• muu, mikä				
2.2.3 Hanke on edistänyt paikallistasolla työllisyyttä				
2.2.4 Hanke on vaikuttanut myönteisesti maaseudun elinvoimaisuuteen				
2.2.5 Hanke on kehittänyt METSO-rahoituksesta riippumattomia toimintamalleja				
2.2.6 Hanke on hyödyntänyt METSO-rahoituksen lisäksi muita rahoituslähteitä				
• EU				
• maakunta				
• muu, mikä				
2.2.7 Hankkeen toiminta on ollut kustannustehokasta				
2.2.8 Hanke on synnyttänyt uusia elinkeinotoiminnan innovaatioita tai toimintamalleja				

Liittykö hankkeeseen muita taloudellisia näkökohtia tai tuloksia, joista haluaisit kertoa METSO -tutkijoille ja koordinaattoreille:

3 Sosiaalinen ulottuvuus

Metsänomistajien yhteistyöhön perustuvissa yhteistoimintaverkostoissa metsien suojeleminen, hoito ja muu käyttö sovitetaan yhteen... Yhteistoimintaverkosto voi olla myös osa kylätoimintaa... Yhteistoimintaverkosto voi samalla edistää metsien monimuotoisuuteen liittyvää yritystoimintaa ja virkistyskäyttöä. Yksityismetsien lisäksi myös kaikilla muilla alueella metsää omistavilla on mahdollisuus osallistua yhteistoimintaverkoston. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2008)

3.1 Tilastomittarit

Pyydämme teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin oman yhteistoimintaverkostonne vuoden 2011 toiminnan osalta.

Mittari	Yksikkö	Vastaus
3.1.1 Kuinka monessa toteutuneessa suojelemissopimuksessa metsänomistajan omat ehdotukset ovat vaikuttaneet suojelemissopimuksen lopputulokseen? (esim. kohteen rajaaminen, hinta, muut maankäyttömuodot, hoitotyöt)	kpl	
3.1.2 Kuinka monessa toteutuneessa suojelemissopimuksessa myös muilla kiinnostuneilla henkilöillä kuin metsänomistajilla on ollut mahdollisuus osallistua hankkeen suunnitteluun? (ei tarkoita koko verkostohanketta vaan konkreettista toteutusta jollain kohteella)	kpl	
3.1.3 Kuinka monessa toteutuneessa suojelemissopimuksessa metsänomistajan paikallinen tietämys on vaikuttanut suojelemissopimuksen lopputulokseen? (esim. tieto alueen historiasta, perinteistä, aiemmasta käytöstä)	kpl	
3.1.4 Kuinka monta metsänomistajaa on osallistunut erilaiseen koulutukseen?		
• henkilökohtainen neuvonta	hlö	
• ryhmäkoulutus	hlö	
• koulutus sisällä	hlö	
• koulutus metsässä	hlö	
3.1.5 Kuinka monta henkilöä on osallistunut hankkeen järjestämiin yleisötapahtumiin?	hlö	
3.1.6 Kuinka monta sidosryhmää osallistuu aktiivisesti verkostohankkeesi ohjausryhmän toimintaan?	kpl	
3.1.7 Kuinka moni suojelemissopimuksista sijoittuu perinteisten reittien tai muiden yleisesti tunnettujen virkistyskohteiden läheisyyteen?	kpl	

3.2 Asiantuntija-arviomittarit

Ottakaa kantaa väittämien toteutumiseen oman yhteistoimintaverkoston osalta vuonna 2011. Merkitkää rastilla (X) parhaiten sopiva vaihtoehto kuhunkin väittämään.

Mittari	Ei yhtään 0	Vähän 1	Jonkin verran 2	Paljon 3
3.2.1 Hanke on tuonut esille paikallistason ideoita tai toiveita.				
3.2.2 Hanke on innostanut toimijoita omaehtoiseen aktiiviseen toimintaan.				
3.2.3 Hanke on edistänyt yhteistyötä ja vuorovaikutusta.				
3.2.4 Hanke on aiheuttanut yhteisössä ristiriitoja (esim. yleisönosastokirjoittelu).				
3.2.5 Hanke on parantanut vaikutusalueensa virkistyskäyttömahdollisuuksia				
3.2.6 Hanke antaa yhteisölle mahdollisuuden vaikuttaa virkistysympäristöönsä.				
3.2.7 Suojelusopimukset on toteutettu joustavasti, metsänomistajalla on valittavanaan eri vaihtoehtoja (ei tarjota vain ota tai jätä tilannetta, josta valita).				
3.2.8 Hankkeessa on välitetty ekologista tietoa metsänomistajille heidän omista metsistään.				
3.2.9 Eri sidosryhmillä on ollut hankkeeseen vapaa pääsy.				
3.2.10 Hanke on tavoittanut kattavasti osallistujia eri ryhmistä (esim. paikalliset asukkaat, kyläyhdistykset, kansalaisjärjestöt, pienyrittäjät, aluehallinnon maaseutukehittäjät, kuntien edustajat, media).				
3.2.11 Hankkeessa on tunnistettu heikoimmassa asemassa olevat ryhmät (esim. lapset).				
3.2.12 Hankkeessa on huomioitu metsän kulttuuriset ja henkiset arvot (mm. muinaismuistot, erä- ja metsäkulttuurit).				
3.2.13 Hanke on synnyttänyt uusia sosiaalisia innovaatioita tai toimintamalleja.				

Liittykö hankkeeseen muita sosiaalisia näkökohtia tai tuloksia, joista haluaisit kertoa METSO -tutkijoille ja koordinaattoreille:

4 Taustatiedot

Hankkeeseen vuonna 2011 osallistuneet sidosryhmät (luettele):

Muuta lisätietoa hankkeesta:

Vapaa palaute seurannasta: